

**सिम्ता गाँउपालिकाको प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा सम्बन्धी
कार्यविधि, २०७८**

प्रस्तावना: सिम्ता गाँउपालिकाको कानून तथा नीति निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई गाँउपालिकाको आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा वस्तुपरक, प्रमाणमा आधारित, व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकोले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) बमोजिम सिम्ता गाँउपालिकाले यो कार्यविधि बनाई जारी गरेको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस कार्यविधिको नाम "सिम्ता गाँउपालिकाको प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८" रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिबाट लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा, -

(क) 'उपाध्यक्ष' भन्नाले गाँउपालिकाका उपाध्यक्ष सम्झनुपर्दछ ।

(ख) 'ऐन' भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ लाई सम्झिनु पर्दछ ।

(ग) 'कानून' भन्नाले पालिकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ र अन्य प्रचलित कानून अनुसार बनाउने ऐन, नियम, नीति, निर्देशिका, दिग्दर्शन, कार्यविधि समेतलाई जनाउँछ ।

(घ) 'प्रमाण' भन्नाले कुनै प्राकृतिक तथा कानूनी व्यक्ति, राज्य प्रणाली, शासन र अर्थ व्यवस्था, समाज, प्रकृतिसँग सम्बन्धित तथ्य, तथ्यांक, सूचना, विवरण, लगत र अवस्थालाई सम्झनुपर्छ र सो शब्दले त्यस्ता तथ्य, तथ्यांक, सूचना, विवरण, लगत र अवस्थालाई विश्लेषण गरी तयार पारिएको संख्यात्मक वा गुणात्मक अवस्थालाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) 'प्रमाणमा आधारित' भन्नाले तथ्य, तथ्यांक, लगत, अध्ययन, अनुसन्धान, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रतिवेदन, सर्वेक्षण, जनअभिमत तथा यिनको आधार विश्लेषण सहित तयार गरिएको प्रतिवेदनमा आधारित भएर गरिने कार्य समेतलाई प्रमाणमा आधारित भनी जनाउँछ ।

(च) 'अध्यक्ष' भन्नाले गाउँपालिकाका अध्यक्ष सम्झनुपर्दछ ।

(छ) 'योजना तथा बजेट तर्जुमा' भन्नाले गाउँपालिकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा अन्य प्रचलित कानून अनुसार पालिकाका लागि तय गर्ने योजना, बजेट, कार्यक्रमको तर्जुमा समेतलाई जनाउँछ ।

(ज) वडा समिति भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २२ अनुसारको समिति सम्झिनु पर्दछ ।

(झ) 'विद्युतीय अभिलेख' भन्नाले विधुतीय स्वरूपको कुनै माध्यमबाट सिर्जनागरी सम्प्रेषण गरिएका तथ्य तथ्याङ्क, अभिलेख, चित्र वा श्रव्यदृश्यलाई सम्झनुपर्छ ।

(ञ) 'विषयगत समिति' भन्नाले गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको कार्य विभाजन नियमावली बमोजिम गाउँपालिकामा गठन हुने विषयगत समिति सम्झनुपर्दछ

(ट) 'विज्ञ' भन्नाले सम्बन्धित विषयमा विशेष योग्यता, अनुभव र विशेषज्ञता हासिल गरेको व्यक्ति सम्झनुपर्छ ।

(ठ) 'गाउँपालिका' भन्नाले सिम्ता गाउँपालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।

(ड) 'सरोकारवाला निकाय' भन्नाले नीति तथा कानून निर्माण, र योजना तथा बजेट तर्जुमासँग सरोकार राख्ने सरकारी निकाय, विकास साझेदार, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, सञ्चार क्षेत्र, सामुदायिक, सांस्कृतिक तथा सामाजिक सङ्घसंस्था, धार्मिक सङ्घसंस्था, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था, शैक्षिक संस्था, समुदाय, परिवार, आफन्त र युवा समूह भन्ने सम्झनुपर्दछ ।

परिच्छेद - २

प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमाको आधार

३. प्रमाणमा आधारित कार्य व्यवस्था: (१) गाउँपालिकाले प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमालाई निर्देशक सिद्धान्तका रूपमा अवलम्बन गर्नेछ ।

(२) गाँउपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार अन्तर्गतको कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा प्रमाणमा आधारित भएर गर्ने र गराउने प्रबन्ध गरिने छ ।

तर प्रचलित प्रदेश तथा संघको कानूनले कुनै अन्यथा व्यवस्था गरेकोमा सोही बमोजिम हुनेगरी व्यवस्था गरिने छ ।

(३) प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमाका लागि गाँउपालिकाले आवश्यक संरचनागत तयारी, क्षमता अभिवृद्धि तथा पुर्वाधारको व्यवस्था गर्नेछ ।

(४) प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा गाँउपालिकाले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलगायत अन्य विभिन्न प्रक्रियाबाट संकलन भएका तथ्य तथ्यांकको उपयोग गर्नेछ ।

४. तथ्य, तथ्यांकसम्बन्धी व्यवस्था: (१) गाँउपालिकाले संघ, प्रदेश सरकार, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्र तथा गाँउपालिका आफैसँग भएको तथ्य तथ्यांकलाई पुनःप्रयोग गर्न सकिने गरी व्यवस्थापन गर्नेछ ।

(२) दफा १ अनुसार तथ्यांक व्यवस्थापन गर्दा नेपाल सरकारले पहिचान गरेका लिंग, जात, जाती लगायतका विभिन्न सामाजिक तथा आर्थिक आधारमा खण्डीकृत रूपमा तथ्यांक उपलब्ध हुनेगरी व्यवस्था गरी राखिनेछ ।

(३) उपदफा १ अनुसार तथ्य तथ्यांकलाई व्यवस्थित गर्न गाँउपालिकाले विद्युतीय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली प्रयोगमा ल्याउनेछ ।

(४) उपदफा १, २ र ३ अनुसारको तथ्यांक व्यवस्थापनका लागि गाँउपालिकाले सम्बन्धित निकाय तथा शाखाहरुलाई जिम्मेवारी प्रदान गर्नेछ । सो प्रयोजनका लागि गाँउपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्थानीय तहमा रहेका विषयगत शाखा, सेवा प्रवाह गर्ने कार्यालय तथा वडा कार्यालयलाई निश्चित क्षेत्रको तथ्य, तथ्यांक संकलन, भण्डारण, र व्यवस्थापनको जिम्मेवारी तोक्नेगरी व्यवस्था गर्नेछ ।

(५) प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमाका लागि गाँउपालिकाले आवश्यक अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण तथा लगत निर्माण र भएको तथ्य तथ्यांकको व्याख्या तथा विश्लेषण गरी सन्दर्भ सामग्री वा आधारपत्र तयार गर्नेछ ।

(५) गाँउपालिकाले कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई प्रमाणमा आधारित बनाउन जनसंख्या, गरिबी, बेरोजगारी/रोजगारी, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, सेवा सुविधाको उपलब्धता, मातृ मृत्युदर, बाल मृत्युदर, औसत आयु, खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधाको उपलब्धता, सडक, यातायात आदि विषयका तथ्यांक संकलन र विश्लेषण गर्नेछ । यस्तो तथ्यांकलाई गाँउपालिकाले

संघीय निर्देशिका अनुरूप तयार गर्ने प्रोफाइलमा समावेश गरी जारी गर्नेछ । गाँउपालिकाले प्रत्येक वर्ष आवधिक र नियमित रुपमा उक्त प्रोफाइल अद्यावधिक गर्नेछ ।

५. तथ्य, तथ्यांकमा पहुँच:

(१) गाँउपालिकामा रहेको तथ्य, तथ्यांकमा गाँउपालिकाका सबै निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको सहज पहुँच हुने गरी व्यवस्था गरिनेछ । कुनै निश्चित बिषयसम्बन्धी तथ्य तथ्यांक आवश्यक परेमा गाँउपालिकाले तयार गरी उपलब्ध गराउनेछ ।

(२) गाँउपालिकामा रहेको तथ्य तथ्यांकमा नागरिक, सामाजिक संस्था, उपभोक्ता समूह, नागरिक समूह तथा अन्य सरोकारवालाहरूको सहज पहुँच हुने गरी व्यवस्था गरिनेछ ।

(३) गाँउपालिकाले तथ्यांक व्यवस्थापन गर्दा सूचनाको हकसम्बन्धि ऐन, वैयक्तिक गोपनीयताको हकसम्बन्धि ऐन लगायत अन्य प्रचलित नेपाल कानूनले सार्वजनिक गर्न नहुने भनी रोक लगाएका सूचना तथा तथ्यांक सोही बमोजिम हुने गरी व्यवस्थापन गरिने छ ।

परिच्छेद - ३

कानून निर्माण प्रकृत्यामा प्रमाणको प्रयोगसम्बन्धी व्यवस्था

६. कानून निर्माण प्रकृत्याको मुल आधार: (१) गाँउपालिकाले बनाउने कुनै पनि कानून, नीति, निर्देशिका, कार्यविधि तथा अन्य कानूनी दस्तावेजहरू प्रमाणमा आधारित तथा सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट तर्जुमा तथा पारित गरिनेछ ।

(२) कानून निर्माणमा सहभागी हुने कर्मचारी, निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा विज्ञ सबैले उपदफा (१) को सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्नु पर्ने छ ।

७. कानून निर्माण आधारपत्रको तयारी: (१) कुनै पनि कानून निर्माण गर्नु भन्दा पहिला त्यस कानूनको आवश्यकता, उद्देश्य, त्यसले संबोधन गर्न खोजेको क्षेत्र तथा बिषयहरू आदिका बारेमा उल्लेख गरी आधारपत्र तयार गरिने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आधारपत्र तयार गर्दा उक्त कानूनको बिषय र क्षेत्रसँग सम्बन्धित वस्तुस्थिती अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण, तथ्य तथ्यांक, जनमत, लगायतका विवरण तथा प्रमाणहरू मुल आधारपत्रमा नै वा सन्दर्भ सामग्रीका रुपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

८. सरोकारवालालाई पृष्ठ पोषणको अवसर: (१) कुनै कानूनको मस्यौदा तयार भैसकेपछि उक्त मस्यौदा सरोकारवालाहरूको बीचमा दफा ७ (२) अनुसारको आधारपत्र र सन्दर्भ सामग्रीसहित छलफलको लागि लगिने छ । सरोकारवालाको बीचमा कम्तिमा तीन वटा छलफलमार्फत पृष्ठ पोषण लिइने छ ।

(२) तयार भएको आधारपत्र सहितको मस्यौदालाई न्यूनतम १५ दिनको समय प्रदान गरी पृष्ठ पोषणको लागि आह्वान गरिने छ ।

(३) पृष्ठपोषणका लागि आधारपत्र सहितको मस्यौदा गाँउपालिकाको वेवसाइट, गाँउपालिकाको सामाजिक सञ्जाल मार्फत सार्वजनिक गर्ने तथा मुद्रित प्रति लिन चाहनेलाई सोही अनुसार उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।

(४) गाँउपालिकाले निर्माण गर्ने कुनै पनि कानूनको सन्दर्भमा वा अन्य प्रचलित कानूनको प्रभावकारिताको सन्दर्भमा गाँउपालिकामा इमेल, वेवसाइट, सामाजिक सञ्जाल तथा प्रत्यक्ष उपस्थितमा आधारित एक स्थायी पृष्ठपोषण संयन्त्रको व्यवस्था गरिने छ ।

(५) गाँउपालिकाको योजना शाखा प्रमुखले पृष्ठपोषण मार्फत प्राप्त सुझावलाई एकीकृत गरी राख्ने र सम्बन्धित समिति, विज्ञ, पालिका सदस्य वा अन्य सरोकारवालालाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(६) पृष्ठ पोषणका विभिन्न संयन्त्र मार्फत नागरिक, नागरिक संस्था तथा सरोकारवालाबाट आएको सुझाव र प्रमाणको आधारमा कानूनी मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिइनेछ ।

९. समितिलाई प्रमाण उपलब्ध गराउने व्यवस्था: (१) कानून निर्माणको सन्दर्भमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा १४ अनुसारको समिति वा गाँउपालिकाले जिम्मेवारी प्रदान गरेको कुनै विज्ञ वा सोही ऐनको दफा २२ को अनुसारको विधायन समितिलाई कानून निर्माणको प्रक्रियामा आवश्यक तथ्य, तथ्यांक तथा प्रमाण उपलब्ध गराउने जिम्मेवारी गाँउपालिकाको योजना शाखाको रहनेछ ।

(२) योजना शाखाले गाँउपालिकाका विभिन्न शाखा, कार्यालयको तथ्यांक व्यवस्थापन प्रणाली तथा आवश्यकता अनुसार निजी क्षेत्र, गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय गरी आवश्यक सूचना, तथ्य तथ्यांक तथा प्रमाण समिति तथा विज्ञलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) दफा (१) को सम्बन्धमा चाहिने प्रमाण उपलब्ध नभएकोमा जनमत सर्वेक्षण, अध्ययन, अनुसन्धान आदिको लागि सिफारिस गर्नेछ ।

१०. कानून पारित प्रक्रिया: (१) गाँउपालिकाले कार्यपालिकामा तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २० अनुसार सभामा कानूनको मस्यौदा प्रस्तुत गर्दा सो को आधारपत्र, औचित्य तथा सन्दर्भ सामग्री सहित पेश गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रस्तुत भएको आधारपत्र, औचित्य तथा सन्दर्भ सामग्री सहितको मस्यौदा छलफलमा सहभागी सदस्यले प्रमाणमा आधारित रही छलफलमा सहभागी हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ४

योजना तथा बजेट तर्जुमामा प्रमाणको प्रयोगसम्बन्धी व्यवस्था

११. प्रमाणमा आधारित प्रक्रियाको अवलम्बन: (१) गाँउपालिकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ अनुसार योजना तर्जुमा गर्दा सम्पूर्ण प्रक्रिया प्रमाणमा आधारित रहेको सुनिश्चित गर्नेछ ।

(२) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७ अनुरूपको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले प्रमाणमा आधारित भई गाँउपालिकामा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नेछ ।

१२. योजना तर्जुमा: (१) गाँउपालिकाले योजना बनाउँदा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद व्यवस्थापन, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिई प्रमाणमा आधारित भएर योजना तर्जुमा गर्नेछ ।

(२) योजना तर्जुमाको प्रक्रियामा बस्ती, टोल तथा वडा तहका योजना छनौट गर्नु भन्दा अगावै वडा समितिले बस्ती, टोल तथा वडासँग सम्बन्धित तथ्य तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषण गर्नेछ । साथै समितिले गाँउपालिकाको सूचना व्यवस्थापन प्रणाली र पालिकाको स्रोतबाट उपलब्ध तथ्य तथ्यांकको समेत विश्लेषण गर्नेछ । गाँउपालिकाको योजना शाखाले यस प्रक्रियामा आवश्यक समन्वय र सहयोग गर्नेछ ।

(३) बस्ती, टोल तथा वडा स्तरबाट प्रस्तावित योजनाहरू वडा समितिले उपदफा २ बमोजिम उपलब्ध प्रमाण र तथ्य तथ्यांकको आधारमा प्राथमिकीकरण गरी गाँउपालिकाको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसमक्ष पेश गर्नेछ ।

(४) उपदफा ३ अनुसार वडा समितिले बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा छनौट गरिएका योजना पेश गर्दा प्राथमिकीकरणको आधार र प्रमाण समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) सबै वडा समितिबाट छनौट भई आएका योजनाहरूलाई उपलब्ध प्रमाण, प्राथमिकिकरण, औचित्यको आधारमा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले अन्तिम मस्यौदा तयार पारी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नेछ ।

(६) गाँउपालिकाको योजना शाखाले योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रकृयाका क्रममा गाँउपालिकाको वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्ने, प्रमुख समस्याहरूको पहिचान गर्ने, विगतका योजनाको मुल्यांकन तथा कार्यान्वयन विश्लेषण गर्ने, विषयगत तथा क्षेत्रगत रूपमा सम्पूर्ण तथ्यांक संकलन विश्लेषणसम्बन्धी काम गर्ने, सरोकारवालासँग छलफल, कार्यशाला सञ्चालन गर्ने लगायतका कार्य गर्नेछ ।

१३. बजेट तर्जुमा: (१) बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा कानूनले तोकेका अन्य विषयका अतिरिक्त बस्ती तथा वडा तहमा भएका छलफलबाट आएका योजनासम्बन्धी सुझाव, नागरिकले उठाएका विषय, वडा समितिबाट उपलब्ध गराइएका तथ्य, तथ्यांक, अध्ययन प्रतिवेदन प्रमाणका रूपमा अवलम्बन गर्नेछ ।

(२) बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले गर्ने बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकिकरण प्रमाणमा आधारित हुनेछ ।

(३) बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले वडा समितिबाट पेश भएको बजेटको सीमाभन्दा बाहिरका योजनालाई गाँउपालिकाको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गर्दा प्रमाणमा आधारित र औचित्यपूर्ण हुनु पर्नेछ ।

(४) बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले तथ्य, तथ्यांक, अध्ययन प्रतिवेदन आदिका आधारमा योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिने तथा योजना कार्यक्रमबीच आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्ने व्यवस्था मिलाउनेछ ।

१४. योजना तथा बजेट तर्जुमामा विषयगत समितिको भूमिका: (१) योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रियामा गाँउपालिकामा रहेका विभिन्न बिषयगत समितिले विषयगत रूपमा सूचना तथा तथ्यांक उपलब्ध गराइ सहयोग गर्नेछन् ।

(२) योजना तथा बजेट तर्जुमाका क्रममा गाँउपालिकाको आर्थिक विकास समितिले कृषि, उद्योग तथा वाणिज्य, पर्यटन, सहकारी, वित्तीय क्षेत्रसम्बन्धी तथ्य, तथ्यांक, जानकारी, सूचना, विवरण, विश्लेषण आदि संकलन, प्रशोधन गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) योजना तथा बजेट तर्जुमाका क्रममा गाँउपालिकाको सामाजिक विकास समितिले शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, संस्कृति, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसम्बन्धी तथ्य, तथ्यांक, जानकारी, सूचना, विवरण, विश्लेषण आदि संकलन, प्रशोधन गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(४) योजना तथा बजेट तर्जुमाका क्रममा गाँउपालिकाको पूर्वाधार विकास समितिले सडक तथा पुल, झोलुङ्गे पुल, सिँचाई, भवन तथा सहरी विकास, ऊर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत, वैकल्पिक उर्जा, संचारसम्बन्धी तथ्य, तथ्यांक, जानकारी, सूचना, विवरण, विश्लेषण आदि संकलन, प्रशोधन गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(५) योजना तथा बजेट तर्जुमाका क्रममा गाँउपालिकाको वातावरण तथा विकास समितिले वन तथा भू-संरक्षण, जलाधार संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन, फोहरमैला व्यवस्थापन, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, विपद व्यवस्थापनसम्बन्धी तथ्य, तथ्यांक, जानकारी, सूचना, विवरण, विश्लेषण आदि संकलन, प्रशोधन गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(६) योजना तथा बजेट तर्जुमाका क्रममा गाँउपालिकाको संस्थागत विकास सेवा प्रवाह तथा सुशासन समितिले मानव संसाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास, सेवा प्रवाहका मापदण्ड निर्धारण, सेवा प्रवाहमा विद्युतिय सूचनाको प्रयोग, लेखांकन, राजश्व परिचालन, वित्तीय सुशासन, आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, अन्तिम लेखा परीक्षण तथा बेरुजु फछौटसम्बन्धी तथ्य, तथ्यांक, जानकारी, सूचना, विवरण, विश्लेषण आदि संकलन, प्रशोधन गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

परिच्छेद - ५

प्रमाणमा आधारित सेवा प्रवाह तथा मानवीय कार्यसम्बन्धी व्यवस्था

१५. सेवा प्रवाहमा प्रमाणको प्रयोग: (१) गाँउपालिकाले सार्वजनिक सेवा प्रवाह प्रकृयालाई तथ्य, तथ्यांक र प्रमाणको प्रयोग गरी थप प्रभावकारी बनाउनेछ ।

(२) गाँउपालिकाले समतामूलक ढङ्गबाट सार्वजनिक सेवा प्रवाह गरिने सुनिश्चित गर्नका लागि आवधिक सर्वेक्षण, गाँउपालिका पाश्वर्चित्रको प्रयोग, अन्तरक्रिया तथा छलफल लगायतका कार्य मार्फत जोखिममा रहेका समूह, समुदाय, भौगोलिक क्षेत्रको पहिचान गर्नेछ ।

(३) गाँउपालिकाले सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर मुल्यांकनका लागि सेवाग्राहीको प्रतिक्रिया, गुनासो, सुझाव, सल्लाह आदि संकलनका लागि गुनासो बाकस राख्ने, पालिकाको वेवसाइटमा सुझाव तथा गुनासो पेजको व्यवस्था गर्ने, प्राप्त भएका गुनासो तथा सुझावहरु आवधिक रुपमा प्रकाशन गर्ने, त्यसका सम्बन्धमा के कदम चालियो भन्ने बारेमा सूचना प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाउनेछ ।

१६. विपद् व्यवस्थापन तथा मानवीय कार्यमा प्रमाणको प्रयोग: (१) विपद् व्यवस्थापन तथा राहत वितरण जस्ता मानवीय कार्यलाई व्यवस्थित तथा प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न गाँउपालिकाले प्रमाणमा आधारित प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ ।

(२) गाँउपालिकाले संघीय व्यवस्था अन्तरगतका विपद् सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (विपद् पोर्टल) मा विपद् सम्बन्धी जानकारी अद्यावधिक रुपमा राख्ने व्यवस्था मिलाउने र विपद् पोर्टल तथा अन्य तथ्य, तथ्यांक आदिको विश्लेषणका आधारमा विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्नेछ ।

(३) गाँउपालिकाले विपद् व्यवस्थापन तथा राहत वितरण कार्यसँग सम्बन्धित तथ्य तथ्यांक गाँउपालिकाको एकीकृत डाटावेस अन्तर्गत वा छुट्टै विशिष्टिकृत डाटावेस तयार गरी व्यवस्थित र नियमित रुपमा अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा ३ अनुसारको कार्यमा गाँउपालिकाको विपद् व्यवस्थापन शाखाले मुख्य भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

(५) गाँउपालिकाले उपदफा ३ अनुसार उपलब्ध तथ्य तथ्यांक र प्रमाणको आधारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि तयारी तथा पूर्व सूचना प्रवाहमा प्रयोग गर्नेछ ।

परिच्छेद - ६

सहकार्य र समन्वयसम्बन्धी व्यवस्था

१७. सहकार्य र समन्वय: (१) प्रमाणमा आधारित कार्यप्रणालीलाई व्यवस्थित तथा प्रभावकारी रुपमा सञ्चालनको लागि गाँउपालिकाले संघ, प्रदेश सरकार, जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला स्थित अन्य सरकारी कार्यालय, विभिन्न सङ्घ सङ्गठन, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था, सहकारी, निजी क्षेत्र र विकास साझेदार लगायतका सबै सरोकारवालाहरूसँग आवश्यक सहकार्य र समन्वय गर्नेछ ।

(२) गाँउपालिकाले सरोकारवालाहरूसँग त्रैमासिक रूपमा छलफल गर्ने तथा आवश्यकताअनुसार सूचना, जानकारी, तथ्य तथ्यांक आदान प्रदान गर्ने तथा सूचना तथा तथ्य तथ्यांक आदान प्रदान एक अर्को निकायको बीचमा विश्वासको वातावरण निर्माण गर्नका लागि आवश्यक कार्य गर्ने छ ।

(३) उपदफा १ र २ बमोजिमको सहकार्य र समन्वयको लागि सूचना अधिकारीले संयोजकको भूमिका निर्वाह गर्नेछ।

(४) गाँउपालिकाले कानून निर्माण, वार्षिक बजेट तथा योजना तर्जुमा, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, विपद् व्यवस्थापन तथा मानवीय कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन, आम नागरिक तथा निजी क्षेत्रको पृष्ठपोषण प्राप्त गर्न नागरिक समाज, गैरसरकारी संस्थाहरु, निजी क्षेत्रसँग आवश्यक छलफल तथा अन्तरक्रिया आयोजना गर्नेछ ।

१८. सञ्चार क्षेत्रसँगको सहकार्य तथा समन्वय: (१) गाँउपालिकाले प्रमाणमा आधारित नीति तथा कानून तर्जुमा, योजना तथा बजेट तर्जुमा एवम् सार्वजनिक सेवा प्रवाह सुनिश्चित गर्नका लागि सञ्चार क्षेत्रसँग आवश्यक सहकार्य र समन्वय गर्नेछ ।

(२) सञ्चार क्षेत्रसँगको सहकार्य र समन्वय सुनिश्चित गर्न सूचनाको हक कानूनअन्तर्गत स्वतः स्फुर्त रुपमा सूचना प्रवाह गरिने, आवधिक रुपमा सूचना प्रवाह गरिने र आमसञ्चार माध्यमबाट माग भई आएका सूचनाहरु तत्कालै प्रवाह गरिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(३) आमसञ्चारलाई प्रमाणमा आधारित कार्यप्रणालीको एक महत्वपूर्ण पक्षका रुपमा पहिचान गर्दै आमसञ्चार माध्यमले उठाएका नीतिगत, कानूनी तथा सेवा प्रवाहसम्बन्धी समाचार, विश्लेषण, गुनासो आदिलाई विश्लेषण गर्दै नीति तथा कानून तर्जुमा, योजना तथा बजेट तर्जुमा एवम् सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई चुस्त बनाइनेछ ।

(४) सञ्चार क्षेत्रबाट आवश्यक पृष्ठपोषण प्राप्त गर्न आवश्यकता अनुसार छलफल र अन्तरक्रिया आयोजना गरिनेछ ।

परिच्छेद - ७

अनुगमन, मुल्यांकन तथा पृष्ठपोषण सम्बन्धी व्यवस्था

१९. अनुगमन, मुल्यांकन तथा पृष्ठपोषण समिति: गाँउपालिकाले प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा सम्बन्धी कार्यविधिको प्रभावकारिताका विविध पक्षहरुको आवधिक अनुगमन तथा मूल्यांकन गरी पृष्ठपोषण दिन देहाय बमोजिम एक समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(क) गाँउपालिकाको उपाध्यक्ष- संयोजक

(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत- सदस्य

(ग) उपाध्यक्षले तोकेको वडा अध्यक्ष एक – सदस्य

(घ) गाँउपालिकाले नियुक्त गरेको एक जना विज्ञ- सदस्य

(ङ) गाँउपालिका क्षेत्रमा कार्यरत पत्रकार एक जना- सदस्य

(छ) नागरिक समाजका प्रतिनिधि मध्ये गाँउपालिकाले मनोनयन गरेका एक महिला सहित दुई जना- सदस्य

(ज) योजना शाखा प्रमुख – सदस्य सचिव

२०. अनुगमन, मुल्यांकन तथा पृष्ठपोषण समितिका काम कर्तव्य र अधिकार: यस कार्यविधिको दफा (१९) बमोजिम गठित समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) समितिले प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा सम्बन्धी कार्यविधि कार्यान्वयन भए पश्चात नीति कानून तथा योजनाको प्रभावकारिताका विविध पक्षहरु बारे आवधिक रुपमा नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्नेछ ।

(ख) समितिले कानून र योजनाको प्रभावकारिताका विविध पक्षहरुबारे आवधिक अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्दा सरोकारवाला, हितग्राही तथा सम्बन्धित पक्षको सहभागिता तथा पृष्ठपोषण संकलनलाई सुनिश्चित गर्नेछ ।

(ग) समितिले कानून र योजनाको कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्राप्त पृष्ठपोषण र गर्नुपर्ने सुधारबारे तथ्याङ्कमा आधारित विश्लेषण गर्दा आवश्यकता अनुसार थप विज्ञहरुलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(घ) समितिले कानून र योजनाको कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा गर्नुपर्ने सुधारबारे तथ्याङ्कमा आधारित विश्लेषण मार्फत नीति र योजनामा गर्नुपर्ने सुधारका लागि गाँउपालिकाको कार्यपालिका समक्ष आवश्यक सुझाव पेश गर्नेछ ।

(ड) संयोजकको निर्देशन अनुसार सदस्य सचिवले बैठक बस्ने मिति, समय, स्थान र छलफलको विषयसूची सहितको सूचना बैठक बस्नु भन्दा कम्तीमा ३ दिन अगावै सदस्यहरुलाई पठाउनु पर्नेछ ।

(च) समितिका कुल सदस्य संख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(छ) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिका संयोजकले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितमा उपस्थित सदस्यहरु मध्ये जेष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(ज) समितिको बैठकको निर्णय बहुमतका आधारमा हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(झ) समितिको बैठकको निर्णय सदस्य सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

(ञ) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ८

विविध

२१. सहयोग गर्नुपर्ने: यस कार्यविधि बमोजिम प्रमाणमा आधारित कानून निर्माण र योजना तथा बजेट तर्जुमा सम्बन्धी कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

२२. व्याख्या गर्ने अधिकार: यस कार्यविधिमा भएका कुनै पनि व्यवस्था अस्पष्ट भएमा सोको अन्तिम व्याख्या कार्यपालिकाले गर्नेछ ।

२३. बाधा अड्काउ फुकाउन सक्ने: यो कार्यविधि कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्कन आएमा कार्यपालिकाले त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

२४. संशोधन गर्न सक्ने: कार्यपालिकाले आवश्यकता अनुसार कार्यविधिमा संशोधन गर्न सक्नेछ ।